

IZBOR
VIJEST NAJNO
KRONI MOJE
POLITI C/B |
BOJA
DRUŠT Ž | ŽK |
KULTU Ž
KOLUM _____

VEZANI ČLANCI

Pohvale s terena

Druga doza

Teško do pomoći

Nastavom do normalizacije

Promjena stava

Zemljotres mozga

Jebo sad 100.000.000 eura

Kad je val nek je val

Ma koga briga za koronu!

*Gotovo 60% Amerikanaca
zarazilo se koronavirusom, sve
manje posljedice*

DRUŠTVO | 16/11/2022 |

PIŠE Dragan Grozdanić |

Mentalde mija

Istraživanja sve više
dovode u korelaciju
mentalne poremećaje s
posljedicama pandemije
i potresa koji je 2020.
pogodio Zagreb i Baniju.
Jedno je sigurno:
izolacija, strah od
zaraze, ali i polarizacija
koja se u društvu
razvila zbog odnosa
prema pandemiji, kao i
život u kontejnerima
polako dolaze na
naplatu

Iustracija: Ivica Družak/FINALIZACIJA

"Sve više ljudi traži psihološku pomoć", "Zbog straha od korone i potresa nikad više ljudi treba psihološku pomoć", "Sve više djece ima psihološke probleme", "Pandemija, potresi, ekonomska kriza, rat u Ukrajini – sve to dovelo je do povećanja psihičkih problema..."

Ovakvi i slični citirani medijski naslovi u posljednje gotovo dvije godine čine se kao priprema za nadolazeću epidemiju mentalnih poremećaja. Uostalom, na porast globalnih problema s mentalnim zdravljem zbog pandemije, ali i rata u Ukrajini, upućuje i Svjetska zdravstvena organizacija. U veljači ove godine ministar zdravstva VILI BEROŠ, koji je zajedno s ostatkom resora nanizao ozbiljne propuste u borbi s pandemijom Covida-19 – a već godinama se čeka i na usvajanje nove nacionalne Strategije zaštite mentalnog zdravlja – kazao je da se Hrvatska mora pripremiti (i) za epidemiju mentalnih bolesti koja slijedi nakon završetka pandemije, a njoj se barem službeno zasad ne nazire kraj.

Istraživanja koja su do danas i kod nas provedena dovode sve više

*U selin
brojne*

u korelaciju mentalne poremećaje s posljedicama pandemije i potresa koji je 2020. pogodio Baniju i Zagreb, ali službenog probira po tom pitanju još nemamo. Ipak, jedno je sigurno: izolacija, strah od zaraze, ali i polarizacija koja se u društvu razvila zbog odnosa prema pandemiji, cijepljenju i nošenju maski i, konačno, psihoza "brojčanika" (svakodneвне brojke umrlih od posljedica koronavirusa i hospitaliziranih koje je prikazivao Stožer civilne zaštite posebno prve pandemijske godine) te život u kontejnerima na Baniji do daljnjeg, zbog nedvosmislene nesposobnosti države da obnovi to područje, polako dolaze na naplatu.

U nizu tekstova pod zajedničkim nazivom "Mentaldemija", kovanicom kojom opisujemo širi spektar mentalnih poremećaja, pokušali smo izravnijim pristupom – istraživanjima "iznutra", započetima iza zidina najvećih psihijatrijskih klinika, razgovorima sa stručnjacima i, što je najvažnije, s onima koji žive s mentalnim poremećajima – pokušati pronaći odgovor na pitanje: jesu li i na koji način pandemija i potresi doprinijeli (po)rastu mentalnih poremećaja.

U uvodnom tekstu pozabavit ćemo se općenitije aktualnim stanjem s mentalnim poremećajima, nužnom statistikom koja ih prati, psihologijskim iskustvima, ali i psihičkim stanjem djece i mladih

*osobe k
da nak
potres
domov
razlog
sve za
otišlo u
preprič
psihote
Sanja J*

u svjetlu minulih potresa i pandemije.

Prema podacima iz publikacije "Mentalni poremećaji u Republici Hrvatskoj" (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb, 2022.), razvidno je da mentalni poremećaji posljednjih godina sudjeluju s oko šest posto u ukupnom bolničkom pobolu u Hrvatskoj. Tako je 2020. registrirano ukupno 30.228 hospitalizacija zbog mentalnih poremećaja od kojih se gotovo 70 posto odnosilo na osobe u dobi od 20 do 59 godina, što ih svrstava među vodeće uzroke bolničkog pobola u radno aktivnoj dobi. Usporedimo li taj podatak s 2019. godinom, kada je zabilježeno 38.422 hospitalizacija, jasno je u kolikoj je mjeri *lockdown* kao društvena posljedica pandemije "zaključao" vrata psihijatrijskih ordinacija. Iste podatke za 2021. u HZJZ -u još nisu priredili, no doznajemo da će uskoro biti objavljeni i vrlo vjerojatno neće značajnije odudarati od postojećih.

Mirela Šentija Knežević (FOTO: Tomislav Miletić/PIXSELL)

Nadalje, u 2020. gotovo 60 posto svih uzroka hospitalizacija za sve dobi otpada uglavnom na

mentalne poremećaje uzrokovane alkoholom (17,6 posto), zatim shizofreniju (15,6 posto) i depresivne poremećaje (11 posto). Broj dana liječenja u psihijatriji iznosio je 268,353, a veći je ukupni broj dana liječenja zabilježen samo u djelatnosti interne medicine. Mentalni poremećaji kao osnovni uzrok smrti u ukupnom mortalitetu u Hrvatskoj sudjeluju s oko 1,5 do 2 posto. Tijekom 2020. registrirano je ukupno 1.246 smrti, dok ih je godinu ranije bilo 1.348 te se ova skupina s udjelom od 2,2 posto nalazila na devetom mjestu uzroka smrti u Hrvatskoj.

Zagrebački, a osobito potres na Baniji krajem prosinca 2020. vratili su u društveni fokus psihijatrijsku i psihološku branšu. Mobilni zdravstveni timovi upućeni su promptno svuda po Baniji kako bi pomagali ljudima. Dio takvog tima bila je psihologinja i psihoterapeutkinja SANJA JAGARIĆ, koja nam je kazala da traumatski događaj poput potresa može potaknuti podsvjesna sjećanja na ranije proživljene traume, pa ako takva osoba ne dobije adekvatnu stručnu pomoć stanje može prerasti u depresivne poremećaje ili posttraumatski stresni poremećaj.

- Tijekom pružanja prve psihološke pomoći neposredno nakon potresa bilo je očito da se ti ljudi, osim što su bili duboko uznemireni i što su pokazivali akutne stresne reakcije, osjećaju izolirano i zanemareno od države

desetljećima nakon ratova koji su osiromašili dotično područje te su stoga pokazivali malo vjere i nade u oporavak, što su vrlo bitni prediktori psihološke dobrobiti - istaknula je psihologinja.

- U selima smo naišli na brojne samce i starije osobe koji su navodili da nakon što im je potres razrušio domove više nemaju razloga za život jer je sve za što su živjeli otišlo u nepovrat. Na tom području obitavaju u većem broju veterani Domovinskog rata koji boluju od PTSP-a i kojima su potres i prizori razaranja reaktivirali traumatska sjećanja. Kada dodate tome mjere vezane uz pandemiju koronavirusa zbog kojih je smanjena mogućnost druženja s obitelji i bliskim ljudima, kao i dostupnost liječenja i pristupa stručnjacima za mentalno zdravlje, jasno je da je povećanje mentalnih poremećaja neminovno u sustavnom porastu - kazala je Sanja Jagarić, inače članica tima za hitne intervencija Grada Zagreba i suradnica Društva za psihološku pomoć i Psihološkog centra Tesa.

***Važno je uvesti
screeninge za rano
prepoznavanje rizika
za nastanak
mentalnih poremećaja.
Nije rana intervencija
da dijete bude
hospitalizirano, to bi
trebalo biti zadnje što
dokazuje da su sve***

Ona ističe da joj iskustva psihoterapije iz privatne prakse govore da je pandemija koronavirusa također snažno utjecala na smanjenje psihološke dobrobiti. U svom radu susreće osobe koje su izgubile jednog ili oba roditelja i s tim se ne mogu pomiriti; samce koji su bili prisiljeni mjesecima svoje prijatelje gledati u pravokutniku laptopa i koji nisu imali

***ostale intervencije
ranije zakazale –
govori Danijela Štimac
Grbić***

možnosti za upoznavanje potencijalnog partnera s kojim bi podijelili samoću svoja četiri zida; majku čiji sin s posebnim potrebama podivlja kada mora biti zatvoren u malom stanu s ostatkom obitelji; ženu koja se našla zarobljena u stanu s mužem zlostavljačem...

- To su samo neki primjeri ljudi koji su imali sreće da im je dostupna pomoć, no broj osoba koji se bore s poteškoćama i nemaju se kome obratiti jer se u bolnicama na pregled čeka mjesecima, a privatno si to ne mogu priuštiti, nemjerljivo je veći - sumira Jagarić.

Tijekom veljače i ožujka 2021. godine Grad Zagreb, u suradnji sa stručnjacima Povjerenstva za zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih Grada Zagreba te svih zagrebačkih osnovnih i srednjih škola, istražio je dotadašnje učinke pandemije Covida-19 i potresa na mentalno zdravlje djece i mladih u Zagrebu metodom upitnika kojom je obuhvaćeno čak 22.020 ispitanika. Dobiveni podaci pokazali da je kod jedno od desetoro djece prisutna značajna anksiozna i/ili depresivna simptomatologija koja nadilazi razinu neugodnih emocionalnih iskustava koja bi se smatrala očekivanom za tu dob. A njih 15 posto, odnosno svako sedmo dijete, suočava se sa značajnom razinom simptoma posttraumatskog stresa. Pritom djevojčice češće od dječaka pokazuju povišene razine

anksioznosti i/ili depresivnosti i posttraumatski stres.

Na prošlomjesečnom obilježavanju Svjetskog dana mentalnog zdravlja prezentiran je podatak da 44 tisuće djece i adolescenata (11,5 posto) u dobi od 10 do 19 godina u Hrvatskoj ima problema s mentalnim zdravljem, u čemu prednjače anksiozno-depresivne smetnje. Usporedbe radi, prema lanjskom izvješću UNICEF-a u svijetu živi 1,2 milijarde djece i mladih od 10 do 19 godina. Od tog broja 80 milijuna djece od 10 do 14 godina i 86 milijuna adolescenata od 15 do 19 godina živi s mentalnim poremećajima, što je nešto više od 13 posto. Ispada da je Hrvatska ipak ispod tog prosjeka. No to ne znači da je sve idilično, naprotiv. Tako je javno obznanjeno da je za čak 30 posto povećan broj hospitalizacija u zagrebačkoj Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež. Osim toga, iz te bolnice svojedobno su upozorili na činjenicu da kod mladih u Hrvatskoj rastu i suicidalna razmišljanja, pokušaji ubojstva i samoozljeđivanja. Pripremajući ovu temu i puno prije objave navedenih podataka, kažimo i da nismo naišli na razumijevanje vodstva spomenute bolnice, odakle su nam nakon višekratnih poziva na suradnju, odaslali pisanu odbijenicu s nemušt看 obrazloženjem da zbog trenutnog restrukturiranja kadrova unutar ustanove nisu u mogućnosti sudjelovati u našem istraživanju

te da im se, ako će tema biti aktualna (?!), možemo javiti nagodinu.

Danijela Štimac Grbić (FOTO: Borna Filić/PIXSELL)

Podatak o tridesetpostotnom povećanju hospitalizacije djece iznijela je na okruglom stolu MIRELA ŠENTIJA KNEŽEVIĆ, pomoćnica pročelnice zagrebačkog Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom, koja se u interpretaciji te brojke referirala upravo na službene podatke Psihijatrijske bolnice za djecu i mladež.

- Ambulanta hitnog prijema 2019. godine zaprimila je 1.448 pacijenata, 2020. je bilo 1.143 prijema, dok u 2021. imamo povećanje na 1.813 prijema. Samo u prvoj polovici ove ambulanta je imala 1.220 prijema - kazala nam je Šentija Knežević.

Ne umanjujući ništa od navedenog, problem se nameće upravo u stopostotnom povećanju prijema u hitnoj ambulanti. Upravo zato što je očito da takvi pacijenti nisu prepoznati kao rizični faktor za razvoj mentalne bolesti na razini primarne zdravstvene zaštite, što je zapravo

sustavni problem cjelokupnog zdravstva.

I premda je hvale vrijedna inicijativa Grada Zagreba koji je ove godine, prema riječima naše sugovornice, pokrenuo Centar za zdravlje mladih u kojem su zaposlili četiri psihologa i u kojem zagrebački školarci mogu dobiti njihovu pomoć i podršku bez uputnice, strši podatak da je u RH 2019. bilo tek 0,07 specijalista dječje i adolescentne psihijatrije na 100 tisuća stanovnika. Brojka također regionalno oscilira: u Zagrebu 14,8 psihijatara, a u slavonskim županijama tek 7,2 psihijatra na 100 tisuća stanovnika, što RH svrstava u donju polovicu EU zemalja.

DANIJELA ŠTIMAC GRBIĆ, voditeljica Odjela za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Hrvatskog zavoda za javno zdravlje, kazala nam je da su još 2017. radili analizu sustava pri čemu su došli do podatka da je od tadašnjeg ukupnog broja pacijenata hospitaliziranih zbog mentalnih poremećaja njih čak 80 posto pristiglo preko hitnog bolničkog prijema.

- Vi imate zemlje koje zapravo nemaju psihijatrijske bolnice jer skrb pružaju na razini zajednice i primarne zdravstvene zaštite. I zato je važno uvesti *screeninge* za rano prepoznavanje rizika za nastanak mentalnih poremećaja. Nije rana intervencija da dijete bude hospitalizirano, to bi trebalo biti zadnje što dokazuje da su sve

ostale intervencije ranije zakazale
- kaže naša sugovornica.

Osim što bi trebalo povećati broj stručnjaka u primarnoj razini zdravstvene zaštite koji bi rano prepoznavali rizike, u čemu su naše dvije sugovornice suglasne, problem se također pojavljuje i u činjenici da kod nas ljudi na kraju završe u bolnici upravo zbog još uvijek visoke stigme koja prati pojavu mentalnih bolesti. Da nije tako, mnogi bi se usudili na vrijeme javiti svom liječniku za pregled. No postoje i stigma koju proizvodi sâm sustav, kao i problemi s diskriminacijom: recimo, pri upisu na određene fakultete poput Medicinskog, traži se potvrda da niste bolovali od mentalnih poremećaja, odnosno eufemistički nazvana potvrda o "psihofizičkim sposobnostima za studij".

Takvo što ne bi se smjelo događati jer je poanta da se ljudi uključuju u zajednicu u smislu bržeg oporavka, istaknula je Danijela Štimac Grbić s obzirom na to da se od svakog mentalnog poremećaja čovjek može oporaviti vrlo uspješno.

** Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.*

Potražite Novosti od petka na kioscima. Informacije o pretplati pronađite ovdje.

TEMA

Tržišni fondomentalizam

Iza reklamne kampanje za mirovinske fondove u kojoj Goran Milić tumači njihove prednosti krije se priča vrijedna pet milijardi kuna. Barem toliko novca uplaćenog u drugi mirovinski stup iz radničkih doprinosa naša su četiri fonda proćerdala posljednjih mjeseci, iako su imali obavezu i instrumente da gubitak spriječe

PIŠE Igor Lasić

REPORTAŽA

Džaba se ovuda šuljate

Dolaze ovamo ministri i visoki dužnosnici. Običu naselje poput zoološkog vrta pa odu. A mi tu ulazimo u već treću zimu, kaže stanovnik kontejnerskog naselja u Petrinji

PIŠE Vladimir Jurišić

TV
RAŠETANJE

CIA, snajka

U Iranu se, vidimo u Fijasku, 1951. na vlasti etablirao progresivni premijer Mohammad Mossadek. Vjerovao je da iranska nafta pripada Iranu a ne Britaniji, pa je nacionalizirao naftnu industriju, a CIA je potom na britanski zahtjev organizirala državni udar

PIŠE Boris Rašeta

VIJEST

Nadoplata i biraj

Evo nam još jedne aplikacije i još jednog ekonomskog termina da podcrta društvene podjele u kapitalizmu. Tablz korisnicima omogućuje da biraju stol u restoranu, naravno uz plaćanje. Želite li mjesto do prozora, ili barem što dalje od zahoda – klik i nadoplatite

PIŠE Ivana Perić

TEMA

Ljudi ne mogu biti ilegalni

Ako izbjeglicama pružite šansu za obrazovanje, besplatno učenje jezika i minimalni napredak, onda će pronaći smisao, kaže Muhammed Jan Jafo, Kurd iz sirijskog Alepa kojeg je rat natjerao u izbjeglištvo. U Hrvatskoj je dobio azil i u njoj vidi svoju budućnost: radi, školuje se, usavršava jezik, slika i volontira u udruzi Are You Syrious? zbog čega je postao finalist nagrade

PRIJATELJI

Antifašistički
VJESNIK

Tačno.net

Autonomna
ženska kuća

Autograf

BIRN

Kulturpunkt

Lupiga

MAZ

Novi plamen

P-portal

Prosvjeta

Srbi.hr

Udruženje
Krokodil

Radnička prava

**INFORMACIJ
E**

Kontakti

Prodajna
mjesto

Pretplata

Impressum

POVEZNICE

Vijesti

Kronika

Politika

Društvo

Kultura

Kolumne

© Portal
Novosti 2022